

Jumalateenistus Nõos P, 10.12.23 kell 11.00, II advent

Lektsioonid: Jk 5:7–11; Lk 17:20–24

Pihikõne: Ii 38:4

Jutlus: Js 44:6–8

Ristimiskõne: Js 43:1

Laulud: 4 (1–5); 8 (1–8, 9–12); 277 (1–3); 349 (1–4)

Nõnda ütleb Issand, Iisraeli kuningas, ja tema lunastaja, vägede Issand: Mina olen esimene ja viimane, ja ei ole muud Jumalat kui mina. Kes on minu sarnane? See hüüdku, jutustagu sellest ja kandku mulle ette! Sest ajast kui ma seadsin muistse rahva ja tulevased sündmused, jutustagu nad neile sellest, mis on tulemas. Ärge värisege ja ärge kartke! Kas ma ei ole sulle juba ammu kuulutanud ja teatavaks teinud? Teie olete mu tunnistajad. Kas on muud Jumalat kui mina? Ei, muud kaljut ei ole, mina küll ei tea!

Advendi- ja jõuluajal tuleb kirik kogudusest väljaspool olevaile inimestele tavalisest enam meelde. Ka kooli ja lasteaialapsed tulevad siis vahel kirikusse ja minul kui kirikuõpetajal palutakse neile ühteist kirikust kõnelda.

Püüan siis alati, lisaks kiriku ja koguduse ajaloole ning kiriku sisustusele, kõnelda ka usust Jumalasse. Näitan neile meie kiriku altarimaali ja krutsifiksi ning rääkisin risti tähendusest: et selle külge on naelutatud Jumala Poeg.

Iga kord, kui seda räägin, mõtlen, et kas inimesed ikka teavad, kes Jumal on? Ja lisan igaks juhuks juurde, et Jumal on kogu maailma, kõige oleva Looja. Sest mulle tundub, et nii saavad nad paremini aru Jumala Poja surma tähendusest. Et see, kes on üle kõige loodu, kogu loodu isand, on andnud oma Poja meie eest surma.

Kuid ma ei tea, kas lapsed ja täiskasvanud aru saavad, et jumalaid pole mitu, vaid Jumal on üks. Pealegi ajab neid võib olla segadusse see, et kui mina ütlen, et Jumal on üks ja kõnelen seejuures ikkagi kolmainsusest, Isast, Pojast ja Pühast Vaimust, siis mida see üks-olek tegelikult tähendab.

Tänapäeval on ju nii palju religioone, mida võib harrastada. Kuidas on siis nende religioonide jumalaga: kas see on üks ja seesama jumal või on mingid erinevused? Pealegi kasutatakse uuemas eesti keele ortograafias sõna „Jumal“ kirjutamisel väikest algustähte, nagu oleks „jumal“ nimetus ühe olendite liigi jaoks. Umbes nagu „nimene“ või „loom“. Ehkki Jumal on ju pärisnimi, sest kristlased mõtlevad selle all konkreetset olendit. Mis sest, et kolmainsus, aga ta on ikkagi subjekt, nii nagu mina olen Mart Jaanson ja meie president on Alar Karis.

Aga võib-olla on Jumala nimetamine Loojaks liiga abstraktne? Või tänapäeva inimesele, kes on saanud koolis evolutsionistliku loodusteadusliku kasvatuse, isegi liiga naiivne?

Meie loetud kirjakohas prohvet Jesaja raamatus ütleb Jumal prohveti suu läbi enda kohta: „Mina olen esimene ja viimane.“ See on määratlus, mis on inimesele võib-olla paremini mõistetav, sest see on mõistetav nii ajalisel kui ka ruumilisel. Suudame ju kujutleda, et miski pidi olema kõige alguses.

Umbes nii, et kui laps küsib, mis oli enne kõige esimest asja, siis saabki alati öelda, et Jumal. Samuti võib kujutleda, et nt pärast tuumakatastroofi või planeedi Maa kokkupõrget mõne taevakehaga või Päikese kustumist, mil kogu inimkond hukkub, ei lõpe veel kõik, vaid miski jääb püsima. Ja see, kes jääb, on Jumal.

Nõnda ümbritseb Jumal meie maailma ja olemist justkui kest. Aga kas Jumal on tegev ka selle maailma siseselt? Loogiliselt võttes peaks keegi, kes on korruga alguses ja otsas, olema ka keskpaigas. Nüüd ongi küsimus, kuidas Jumal selles keskpaigas, meie poolt kujutletavas ajaloolises ajas olemas on. Kas ja kuidas me teda kogeda võime.

Teame Piiblist, et vanas Iisraelis oli alati probleeme ebajumalakummardamisega. Kord kõrberännakul unustati Moosese kaudu saadud teadmine Jumalast ja tantsiti kuldvasika ümber, kord ohverdati võõrastele jumalustele baalidele ja astartedele.

Miks seda juhtus? Miks on inimesel nii raske kummardada ühte Jumalat? Võib-olla sellepärast, et

pattulangenud inimene on piiratud olend ja tema tunnetusvõime piirdub selle maailmaga. Inimene mõtleb: jumalat peab saama käega katsuda, ta ei tohi olla liiga abstraktne. Samas peab ta olema inimese jaoks tähtis, et saaks teda kummarada.

Aga materiaalseid ja tähtsaid asju on ju meie ümber palju. Usuisa Martin Luther küsib oma „Väikeses katekismuses“: „Kuidas sünnib ebajumalateenimine?“ Ja vastab: „Ebajumala teenimine sünnib sel viisil, kui austame ja kummardame ebajumala kujusid või loodud asju või muud siin ilmas, mis on südamesse nõnda kindlalt tunginud, et see tõmbab meid Jumalast ära.“

Kord kõneles üks inimese füsioloogia professor: „Meie organism toodab kanepisarnase toimega anandamiidi, mis peale valuvaigistava efekti kutsub esile platseeboefekti. Platseebo on meie aju poolt toodetud uskumine millegi positiivse ja kasuliku saabumisse ... ning see saabubki. Ja õndsakssaamine pole midagi muud kui platseeboefekti esilekutsumine.“

Minu meelest on see tüüpiline näide ebajumalakummardamisest. Ja ebajumalaks on siinkohal teadlane kui inimene. Inimene suudab tõepoolest teaduslike meetoditega uurida inimese organismi ning leida seoseid inimese käitumise ja teatud biokeemiliste ainete vahel. Aga antud näites on inimesele omistatud Jumala võimed ja muudetud Jumal seega materiaalseks nähtuseks. Loojast on tehtud loodu. Kuid Jumal pole siis enam Jumal, vaid ebajumal. Jumal väikse tähega.

Samas teavad paljud teadlased, et teadus ja Looja Jumal on väga hästi ühitatavad sel moel, et teadust käsitletakse Jumala loomistööd seletava ja mõtestava abivahendina: füüsika, astronoomia, keemia, matemaatika jne.

K.a 6. detsembril oli uudisteportaalis Delfi intervjuu eesti ühe teenekama astrofüüsiku, akadeemik Jaan Einastoga. Muuhulgas ütles ta seal, et universumi sünni juures pidi olema midagi, mida võiks nimetada Jumalaks. Iseenesest pole selles väites midagi uut, sest antroopsusprintsip, mille kohaselt maailm on niisugune, et seal saaks eksisteerida inimene, sest muidu ei oleks inimesel võimalik seda vaadelda ega kirjeldada, on juba 50 aastat vana. Kui aga maailm on olemas inimese jaoks, siis tekib ju küsimus, kes selle inimese jaoks tegi?

Aga kui üks auväärsemad ja tõsiseltvõetavamad eesti teadlasi midagi sellist väidab, siis inimesed hakkavad ehk ka Jumalast teistmoodi mõtlema: võib-olla on Piiblis siiski kirjas tõde?

Teadlased ja muidu inimesed, kes Piiblis kirja pandut ei usu, lugegu meie tänast kirjakohta, kus Issand ütleb Jesaja prohvetisõna kaudu: „Kes on minu sarnane? See hüüdku, jutustagu sellest ja kandku mulle ette! Sest ajast kui ma seadsin muistse rahva ja tulevased sündmused, jutustagu nad neile sellest, mis on tulemas.“

Jumal annab seega meile kriteeriumi, kuidas teha vahet Jumala ja ebajumala vahel. Kui teadus loob meis kindluse, et suudab kirjeldada adekvaatselt minevikku, siis tuleviku ennustamisel jääb ta hätta. Jah, pidevalt ületavad uudisekännise teated teadlaste prognoosidest küll kliima soojenemise, küll asteroidide maaga kokkupõrkamise, küll ülerahvastatud maailma näljahädade kohta. Kuid teame väga hästi, et viimne tõde see pole. Viimne tõde jääb Jumalale. Ning Tema on tahtnud seda inimestele ilmutada prohvetite kaudu ja viimselt oma Poja Jeesuse Kristuse kaudu.

Hb 1:1 on öeldud: „Jumal, kes muiste palju kordi ja mitmel viisil rääkis esivanematele prohvetite kaudu, on nüüd päevade lõpul meile rääkinud Poja kaudu, kelle ta on seadnud kõigi asjade pärijaks, kelle läbi ta on ka maailmad teinud, kes, olles tema kirkuse kiirgus ja tema olemuse kuju ning kandes kõiksust oma väe sõnaga, on pärast seda, kui ta oli täide viinud pattudest puhastamise, istunud Ausuuruse paremale käele kõrgeimas taevas ning saanud ülemaks inglitest, kuivõrd ta on pärinud neist ülevama nime.“

Jumal on tulnud vastu inimese nõrkusele ja ilmutanud end käegakatsutavana. Selleks, et keegi ei saaks küsida: kus on Jumal? Ja väita: Ma ei näe teda ja järelikult ei usu! Jah, Kristust pole nähtavana meie keskel, kuid nähtav on kirik – usklike kogu ja kristlaste ühendus, mille kohta Paulus ütleb, et see on Kristuse Ihu.

Ja siiski on praegune kiriku-aeg see vahepealne aeg, mis jääb esimese ja viimase, alguse ja otsa vahele. Me tunnustame oma usutunnistuses Kristuse kohta Jumala paremal käel: „Sealt tema tuleb kohut mõistma elavate ja surnute üle.“ Me ootame viimast ja otsa. Ja vahel võib see hirmu peale ajada. Eriti kui loeme evangeeliumist ridu nagu kuulsime altarist (Lk 17:24): „sest otsekui välg, mis taeva all välgatades sähvib ühest kohast teise, nõnda on Inimese Poeg oma päeval.“

Kuid prohvet Jesaja lisab meie kirjakohas Issanda sõna: „Ärge värisege ja ärge kartke! Kas ma ei ole sulle juba ammu kuulutanud ja teatavaks teinud?“ Tulevikku ei maksa karta, isegi siis, kui me mõistame, et me ei suuda seda ette ennustada. Me tohime uskuda Kõigeväelisse Jumalasse, kes on esimene ja viimane. Ja kes tänu Jeesusele Kristusele pole mitte hirmuäratav kosmiline võõras, vaid meie hea ja armastav Isa.

Lõpetuseks toon ühe teise prohveti, UT prohveti, Johannese Ilmutusraamatu sõnad, mis on hämmastavalt sarnased prohvet Jesaja kuulnud sõnadega. Ilm 1:17–18: „Kui ma teda [ülestõusnud Kristust] nägin, langesin ma tema jalge ette nagu surnu. Ning tema pani oma parema käe mu peale ja ütles: „Ära kardada! Mina olen Esimene ja Viimne ja Elav. Ma olin surnud, ning ennäe, ma elan igavesest ajast igavesti ning minu käes on surma ja surmavalla võtmed.““

Meie süda ärgu ehmugu! Uskuge Jumalasse ja uskuge Kristusesse! Meie Isa majas on palju eluasemeid. Ja kui jääme oma usule kindlaks, siis päri meile Jumala juures valmis pandud igavese eluaseme!

Aamen.